

Nói đ n Ho lò - tr i nh t tù c a thành ph Hà N i ai cũng s , tuy t năm 1994, sau khi chuy n v đ a ph n c a xã Xuân Ph ng, C u Di n- Hà N i cách đó 14 km, nó đã đ c xây đ ng l i t đ u, theo ki n trúc nhà tù xã h i ch nghĩa, thoát xác hoàn toàn v i c u trúc c a nhà tù th c dân đ qu c cũ- m t công trình kiên c vào b c nh t Đông D ng, đ n con ki n cũng khó lòng qua n i. T ng b ng đá, c t thép cao 4 mét, dày n a mét, đ c gia c b i h th ng dây thép gai có dòng đ i n cao th ch y qua, b n góc là nh ng tháp canh có kh năng quan sát nh t c nh t đ ng c a toàn b tr i giam. Đ i chân t ng có đ ng nh r ng 1,2 mét cho lính tu n tra. 9 khu giam gi và t ng khu bi t l p v i nhau b ng nh ng c a s t b t tôn(khu làm vi c cho lính canh, tr i giam tù ng i Âu, tr i giam tù n , khu n u ăn, khu xà lim giam t tù, h m t i giam nh ng ng i c ng đ u, ph m k lu t...v.v) Trên c s đó b công an đ i thành 'tr i giam s 1 Hà N i' trong t ng s 800 tr i giam l n nh trong 64 t nh thành c n c, song hai t "Ho lò" v n bám sâu vào trí não ng i dân Vi t Nam và gây nên nh ng ám nh kinh hoàng vì m c đ nu t ng i kh ng l và tính ch t đ c ác, dã man, hèn h c a nó, còn g p hàng ch c l n so v i tr i Ho Lò cũ.

I. Bàng hoàng nh i:

Trên th c t Nhà tù Hà Lò do Pháp xây có tên là Maison Centrale (Đ lao Trung ng), Vì xây trên đ t c a làng Ph Khánh, t ng Vĩnh X ng huy n Th X ng cũ c a Hà N i- m t làng ngh chuyên s n xu t đ g m, ngày đêm r c l a lò nung chum, v i sành s , nên còn có cái tên là làng Ho Lò, thôn Hà Lò. Khi ng i Pháp l y đ t c a thôn xây đ ng Maison Centrale , thì ng i Vi t Nam quen g i Đ lao là Hà Lò cũng nh làng Ph Khánh có thêm tên th 2 đ c g i theo tên ngh c a làng mình v y

Thông th ng các nhà tù th ng bi t l p v i khu dân c , riêng Hà Lò n m t i trung tâm th đ Hà N i, th ph c a chính quy n thu c đ a. Bên c nh là Tòa đ i hình (nay là Tòa án nhân dân t i cao) và S M t thám (nay là Công an thành ph Hà N i - 87 Tr n H ng Đ o). C a ba nhà-toà-s - t o thành th chân ki ng, v ng chãi. T bên trong khu v c ho lò -r ng t i 12.908m² có m t đ ng h m đ n th ng sang t ng h m c a tòa án. T t c nh ng ph m nhân b coi là nguy hi m, khi đem ra xét x đ u ph i đi theo con đ ng h m này. T đó còn có hai đ ng h m n a thông ra ngoài, theo hai ng khác nhau. M t ch y sang S M t thám(Công an thành ph Hà N i), còn đ ng kia là l i thoát bí m t ch y qua khu ch 19/12 nay là "Ch Âm Ph" đ n u tr i có b t ng b t n công thì các cai ng c, giám ng c, giám th , lính gác v.v.. bi t đ ng t u thoát

Theo t li u đ l i t i chính khu v c đ c coi là di tích ho lò, cũng nh sách vi t v nhà tù Ho

Hoà Lò, Cơ a Sinh Tơ Cơ a Nhơ ng Kiơ p Buơ n

Tác Giả: Trơ n Khơ i Thanh Thơ y

Chúa Nhật, 28 Tháng 12 Năm 2008 14:41

Lò bơ ng tiơ ng Viơ t, tiơ ng Anh bán rơ ng rĩ trên thơ trơ ng thơ đô, trong nhơ ng ngày mơ cơ a đón du khách vào tham quan thì riêng hơ thơ ng cơ a sơ t, khóa đơ c mang tơ Pháp sang. Các phòng giam, phòng tơ i, xà lim đơ u chơ t chơ i, thiơ u ánh sáng, không khí. Nhơ ng tên cai ngơ c khét tiơ ng, có thâm niên cai quơ n nhà tù, sơ n sàng đàn áp, thơ m chí cơ p đi sinh mơ ng cơ a tù nhân, nhơ nhơ ng tên: Griman(1930-1931). Betsơ (1940) Cagênô (1941-1942) Clēmăngti (1944, 1945). Miniconi(1947-1950). Tuxtu (1951- 1954) v.v

Sau 3 năm thiơ t kơ và khơ i công xây đơ ng, bơ t đơ u tơ tháng 1-1899 nhà tù Hoà Lò bơ t đơ u đơ m nhơ n viơ c giam ngơ i. Theo thiơ t kơ ban đơ u đơ c Toàn quyơ n Đông Dơ ng Paul Dumer duyơ t, Hoà Lò chơ đơ giam 500 tù nhân, nhơ ng nó đã nhiơ u lơ n đơ c mơ rơ ng đơ có thêm chơ giam, theo kiơ u ngày mơ t chơ t chơ i, đồng tù hơ n. Cơ thơ năm 1913, cơ i tơ o lơ n đơ u, sơ lơ ng tù nhân đơ a vào là 615 ngơ i. Bơ n năm sau(1917) đã lên thành 800 ngơ i, đơ c biơ t trong phong trào xô viơ t nghơ tĩnh (1930- 1931) lên hơ n 1.800 ngơ i. Thiơ i đơ m cao nhơ t là chiơ n đơ ch thu đồng, biên giơ i 1950- 1953, Hoà Lò phơ i đơ m nhiơ m viơ c giam cơ m tơ i 2.000 ngơ i, trong khi sơ c chơ a tơ i đa chơ vơ n vơ n 1000 ngơ i... Nhiơ u thơ hơ ngơ i Viơ t Nam đã bơ giam cơ m tơ i nhà tù này, trong đó có các nhà nho yêu nơ c nhơ cơ Phan Bơ i Châu, Lơ ng Văn Can, Dơ ng Bá Trơ c... Ghê rơ n nhơ t trong các hiơ n vơ t đơ lơ i tơ i hoơ lò lúc này là máy chém, chính nó đã đơ c thơ c dân Pháp dùng lơ u đơ ng trong suơ t thơ i kơ đô hơ 81 năm (1858-1954) đáng kơ nhơ t, tháng 1-1930 đơ c chính quyơ n thuơ c đơ a Pháp vơ n chuyơ n lên Yên Bái đơ hành hình 13 chiơ n sĩ Viơ t Nam Quơ c dân đơ ng bơ bơ t trong cuơ c khơ i nghĩa Yên Bái, đơ ng đơ u là Nguyơ n Thái Hơ c

Sau "giơ i phóng" thơ đô (1954) Hoà Lò đơ t đơ i sơ quơ n lý cơ a chính quyơ n cơ ng sơ n, trơ thành chiơ n tích ngơ n mơ c trong công cuơ c kháng chiơ n cơ u nơ c, đánh pháp, đơ i nhơ t. Sau đó trơ thành nơ i vinh đơ nhơ t ngơ i cơ a chơ đơ Viơ t Nam dân chơ cơ ng hoà... Trong suơ t 10 năm, tơ 1964 đơ n 1973, Hoà Lò còn đơ c dùng đơ giam giơ phi công Mơ bơ n rơ i trong cuơ c chiơ n tranh leo thang miơ n Bơ c, vì vơ y còn đơ c các tù binh Mơ gơ i là "khách sơ n Hilton Hanoi". Đơ c biơ t là thơ i kơ Mơ tiơ n hành trơ n "Điơ n Biên phơ trên không (12-1972), hàng loơ t các phi công Mơ nhơ y dù đã bơ bơ t sơ ng quanh khu vơ c tây hơ , trong sơ này đáng kơ là P.Peterson - sau này là Đơ i sơ Mơ đơ u tiên đơ Viơ t Nam và John McCain, ngơ i giơ chơ c thơ ng nghơ sơ Mơ nhiơ u năm và đã ra tranh cơ tơ ng thơ ng vơ i Obama nhiơ m kơ 2009-2013

Cuơ i thơ p niên 80, đơ u 90, sau khi nhà nơ c cơ ng hoà xã hơ i chơ nghĩa Viơ t Nam quyơ t đơ nh xoá bơ chơ đơ quan liêu bao cơ p thành cơ chơ thơ trơ ng, không đơng cơ a bơ o nhau, đơng cơ a đơ cùng ôm nhau giấ chơ t nhơ toàn bơ hơ thơ ng đơng Âu xã hơ i chơ nghĩa nơ a, mà mơ cơ a đơ rơ c đơ u tơ nơ c ngoài vào, kéo nơ n kinh tơ Viơ t Nam do đơ ng lãnh đơ o..đang mơ p mé trên bơ vơ c phá sơ n đi lên theo con đơ ng hoà nhơ p vơ i thơ giơ i. Khi đó toàn bơ khu vơ c Hoà lò đã bơ bán lơ i cho Đài Loan trong thơ i hơ n 50 năm, bơ t chơ p mơ i lơ i phơ n đơ i cơ a các cơ u tù nhân Hoà lò, đơ c biơ t là thơ hơ thơ ba - nhơ ng chiơ n sĩ Quân đơ i nhân dân Viơ t Nam, du kích, biơ t đơ ng nơ i thành, tơ năm 1947 đơ n 10/10/1954, trong đó có nhiơ u ngơ i đã tơ ng giơ các chơ c vơ quan trơ ng trong bơ máy đơ ng và nhà nơ c. Tuy nhiên vì sơ phơ n kháng quyơ t liơ t này mà Hoà Lò

còn đ c gi i m t góc nh làm n i tham quan cho du khách, 95% ph n còn l i b đ p phá không th ng ti c đ tr thành toà tháp cao ng t ngh u, giá tr nh t th đô, còn g i là cao c th ng m i Tháp Hà N i.

Chính vì th đ u năm 1994 đã có m t cu c di chuy n tr i vĩ đ i nh t trong l ch s c a ngành công an Vi t Nam, v a đ Hà N i có tháp cao t ng, sánh ngang v i th gi i trong h i nh p toàn c u, đ lãnh đ o có ti n xây nhà cao c a r ng, cũng là đ gi i thoát c tù nhân l n cán b qu n giáo ra kh i khuôn viên ng t ng t c a tr i tù cũ (nh i u phòng giam r ng ch a đ y 200m² nh ng vào lúc "cao đ i m ph i giam t i 300 ng i. Tù nhân không đ không khí đ th , có ng i đã ch t ng t). M t cu c di chuy n di n ra âm th m trong bóng đêm, nh ng vô cùng sôi đ ng, kh n tr ng, đ i d âm sâu đ m trong lòng ng i dân Hà N i m i khi bu c ph i nghe l i t chính nh ng ng i tù ho c nh ng ng i t ng ch ng ki n cu c di chuy n " vĩ đ i" này

II- K ho ch G93-công an đ ng ta gi i th t.

Theo ông Nguy n Xuân Ho c, th ng tá, c u giám th ti t l v i cánh báo chí sau này: S l ng ph m nhân t i Ho lò cũ khi đó là 1.800 ng i. Trong đó 6 ph m nhân đang ch ngày hành quy t, 35 ph m nhân có án t 10 năm đ n chung thân; 80 ph m nhân mang án t 5 năm đ n 9 năm; S tù th ng ph m chi m t i 2/3 (1.205 ng i) còn l i là s ph m nhân b giam c u v các hành vi t i nghiêm tr ng nh kinh t , chính tr (chi m kho ng 40 ng i). Đ u khá đ c bi t, trong 1800 tù nhân c a tr i ch v n v n 150 ph n , chi m t l 1/12 so v i nam, ít h n h n so v i th p k 2000.. .

Đúng k ho ch đã bàn đ nh, tr 6 ph m nhân b t hình s đ c di chuy n trên xe con, có cán b "áp t i" ngay bên c nh) còn các lo i tù th ng ph m khác (1.205 ng i) s đi chung trên xe l n, l i 45 ch ng i. T t nhiên, đ i con m t nghi p v c a c V26 - chuyên ph trách v vi c giam gi t i ph m- t t c ph i đ c tính toán, phân lo i, rà soát k l ng đ n t ng chi ti t, con s , v án đ ph m nhân trong cùng m t v không đ c di chuy n trong m t ô tô ho c cùng m t l n" xu t tr i" đ tránh hi n t ng thông đ ng, ph n cung, gây khó khăn trong vi c cai qu n c a qu n giáo, cũng nh đi cung c a các đ i u tra viên tr c thu c c quan an ninh sau này... Chính vì th t ng s xe đ c huy đ ng vào thành ph ng ti n v n chuy n là 40 xe, trong đó có 4 xe đ c ch ng, 3 xe chuyên dùng và 20 xe ch khách, 8 xe t i, 5 xe ch a cháy..Tr xe đ c ch ng, xe chuyên dùng đã đ m b o v m t giám sát, giam gi , t t c các xe còn l i đ u đ c gia c thêm ch n song s t c a s xe, nh m t nhà tù di đ ng, đ ph m nhân đ u có ý đ nh v t ng c, "nh y ng a" cũng đành bó tay

1800 ph m nhân b c tr m cai tù cùng g n 1000 công an các qu n huy n áp gi i, theo t l "m t đ ch, m t ta". C th theo cái g i là k ho ch G93 (đ th o vào cu i năm 1993) 205 Công an qu n Hoàn K m ph i huy đ ng b trí t i 38 đ m trên tuy n đ ng 14 km mà đoàn xe tù ch y qua, 78 Công an qu n Ba Đ ình b trí 26 đ m, 121 Công an huy n T Li m b trí 25 đ m, đ c bi t là các ngã t " nh y c m hay gây ùn t c nh Phan b i Châu, Đ i n Biên Ph , ho c tr ng tr i t i khu v c ngo i thành Hà N i nh ngã t C u Gi y, ngã ba C u Đ i n v.v Ngoài ra còn 259 ng i thu c trung đoàn C nh sát c đ ng, 61 viên c nh sát giao thông, 20 c nh sát hình s , 20 c nh sát đ i u tra và các đ n v khác nh h u c n, y t , khoa h c hình s , thông tin; tham m u c nh sát v.v... T ng s quân là 1.041 ng i, b ng đ ng s biên ch c a toàn th "cán b , chi n sĩ" Công an Hà N i lúc b y gi . Nói b ng t c a các lão thành cách m ng khi y là... còn đ ng h n quân Nguyên, M ng th i nhà T ng vào xâm l n An Nam b Lý th ng ki t đánh b i trên dòng sông Nh nguy t, vì th m t con ru i n u không may b r i vào b y nhà tù khi y cũng khó lòng l t v t thoát kh i s canh ch ng c n m t đ n t ng milimet đ ng tù qua

Ngoài ra đ tránh b t c đ i u gì có th x y ra, m i chuy n đ i trong t ng s 5 chuy n ph i trang b 400 khóa tay, 401 khóa xích. Ch a k các cai tù c ng s n còn đ c trang b 60 dùi cui các lo i, 26 kh u AK, 50 súng ng n, g n 1000 đ en pin và các hàng ch c các lo i công c h tr khác, nh bình x t h i cay; máy b ìm , bình c u ho đ h có tù tr n, tù x ng, tù n i lo n, la ó, ho c thân nhân ch đ ng đ t xe tù đ c p ng i, gi i v y ... thì toàn quy n x lý: đánh đ p, b n b , ho c x t h i cay, ch a cháy v.v c t không cho " chúng nó thoát , không x y ra b t c s c đ áng ti c nào, làm nh h ng t i "b ìm tích lu và i đ chi n công" trong l ch s ngành

Danh sách ph m nhân trên m i chuy n xe đ c đánh máy làm 5 b n: Qu n giáo hai đ u tr i m i và cũ gi m i ng i m t b n đ cùng đ i chi u lúc "xu t" t tr i cũ và "nh p" vào tr i m i; 3 b n còn l i chia đ u cho đ i tham m u ; c nh sát b o v đ n gi i và Ban Giám th tr i giam, không nh m m t tên, không th a, hay thi u m t đ u ch m, đ u ph y .

Đúng 10 gi 15 phút, vi c di chuy n tr i b t đ u. "chuy n hàng" đ u tiên là 6 ph m nhân b k t án t hình... Đó là Nguy n Văn Thành, Nguy n Đ ình T c, Bui Văn Vinh, Nguy n Văn Th ng, Tr n Văn H u và Hu nh Th c. kh i ph i nói đ n s ho ng lo n, đau xót c a nh ng t tù này, t t c đ u khóc nh m a nh gió, ch p tay l y cán b nh t sao:

- L y cán b . Sao l i b t chúng tôi "đ i" gi a đ em hôm khuya kho t th này, xin cán b , cho em nhìn m t v con l n cu i

Ho c:

- Th a cán b , chi u nay em đã đ c ăn b a đ c bi t nh quy đ nh giành cho t tù đầu , xin cán b cho em vi t m y ch v gia đình ...

Khi bi t tên mình còn ch a có trong s Nam Tào mà ch là m t s chuy n đ i ch , t n i giam cũ l nh l o, ch t chóc t i n i m i , l nh l o ch t chóc không kém, m i t m th ra m t h i bu n bã.

Ngay sau đó, trong ánh đèn pha loé sáng n i c ng tr i, 1794 con ng i b còng xích đ n gi i ra ô tô, t t c đ u di n ra đúng bài b n đã đ li u t tr c: T đ c l nh, đ n ph m nhân, khóa tay, đ i chi u danh sách, đ a ra xe... không ch m n a phút, không gây nên m t s xáo tr n nào trong lòng ng i dân Hà N i, ch có s bàng hoàng ng ngác c a các thân ph n tù đ y kh n kh , không bi t mình b đ a đi đâu, v tr i nào, lý do gì? Có còn đ c g p l i gia đình, b n bè ng i thân n a không? Đ c bi t là 150 ch em n , v n s ng b ng n i tâm đ y m c c m, kêu khóc nh ri, h t "tr i i, l i m i, b i, anh i con i...sao thân tôi kh nh c th này... "

40 xe, m i xe ph i đi l i 5 l n, v i t ng s 130 km, song nh di chuy n vào ban đêm, gi a lúc m a to gió l n, t c đ nhanh, không g p c n tr gì t i các giao l , cũng nh ch n tàu, nên trong vòng ch a đ y 6 ti ng, t t c 1800 ph m nhân đã đ c nh p tr i m t cách an toàn.

Sau này nhi u ph m nhân ra tr i k :

- Bình th ng ch ng có ma nào quan tâm h i han sẵn sóc, l t m là qu n giáo oánh b m , th mà m y hôm s p chuy n tr i, th y các b lữ l t ra vào thăm dò thái đ t t ng có v đ c bi t l m, hoá ra các b nhà ta m u l c th t . T t c t k hoạch di chuy n, k hoạch giao nh n và ph ng ti n; b o v trên đ ng; b o v trên xe, b o v vòng trong, vòng ngoài c a tr i, x lý các tình hu ng đ t xu t, đ n chuy n huy đ ng c nh sát giao thông, c m đoán, phân lu ng, đ n đ ng, đ p đ ng r i h u c n, đ trù kinh phí, thuê xe v.v.. đ u đúng ruýt. Giá mà h i đánh Tàu kh a t t c đ u đ c ph i h p nh p ngành g n gàng nh th , có ph i... b chúng nó cũng không dám đ y cho Vi t Nam m t bài h c nào, mà ch có ng c l i thôi... Hoá ra công an đ ng ta gi i th t, đánh tàu thì kém, kèm tù nhân rõ tài.